

Hospitalsklovne som brobyggere for unge i psykiatrien

Undersøgelse af pilotprojekt 2023-2024

Undersøgelsens

Fokus

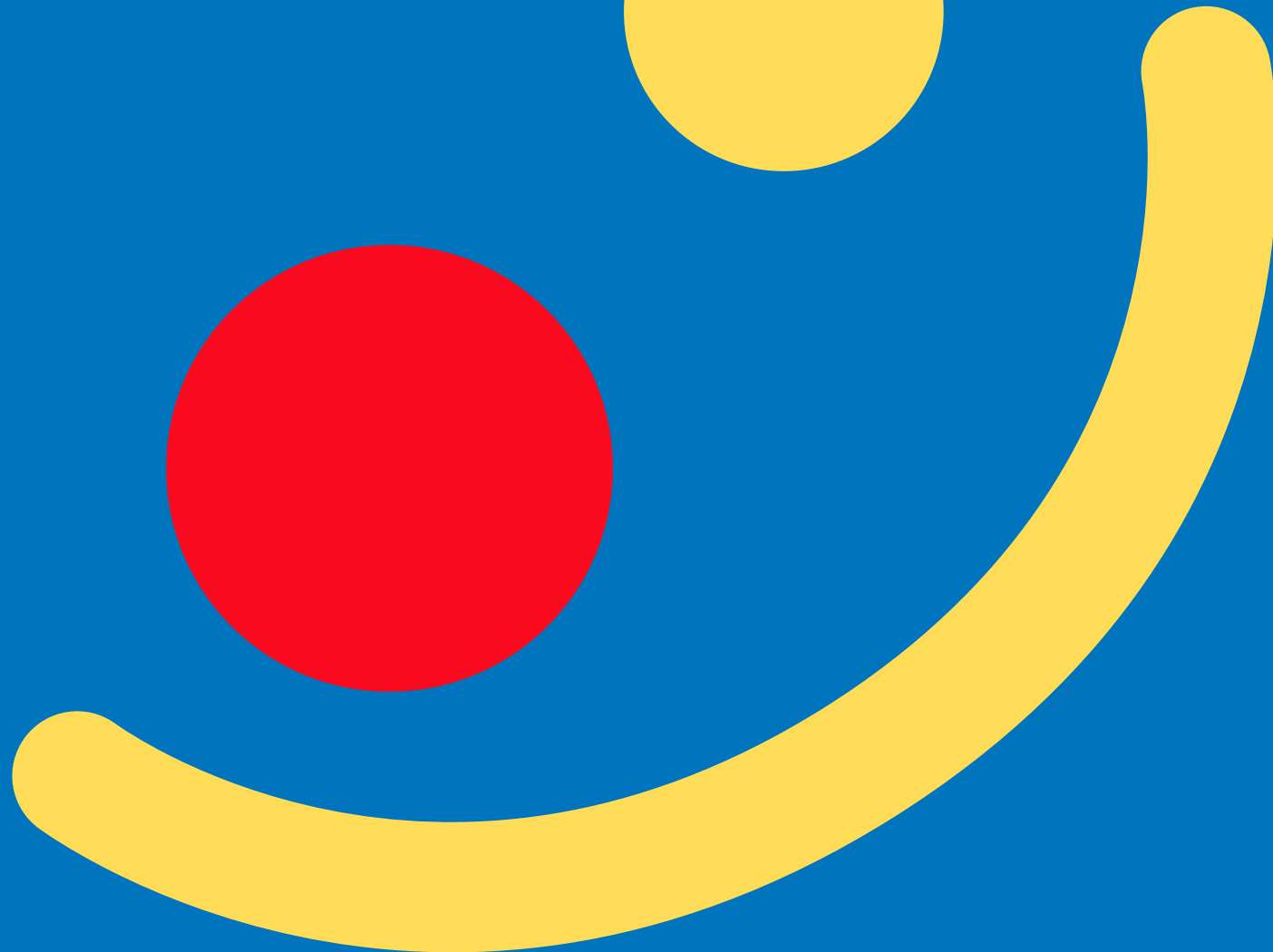
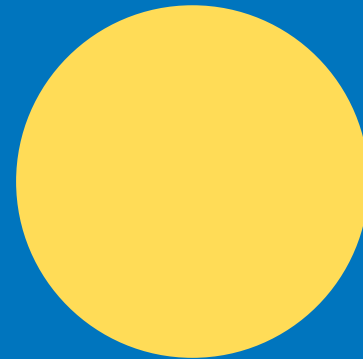
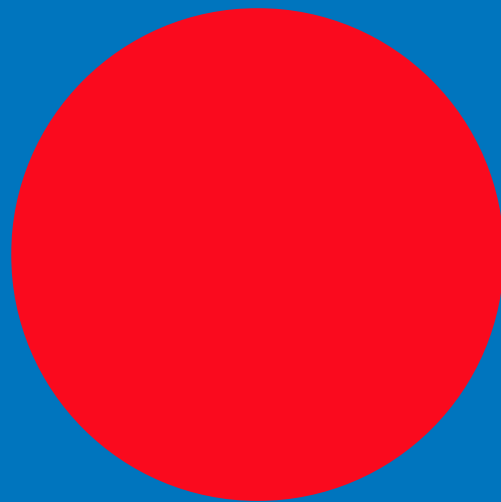
- Undersøge hvordan unge oplever overgange i psykiatrien
- Beskrive værdien af hospitalsklovnene som brobygger i overgange
- Opsummere muligheder og udfordringer ifm. udvikling af en brobygningsindsats for unge i psykiatrien

Indhold

1. Baggrund
 - Unge i psykiatrien
 - Kort om pilotprojektet
2. Undersøgelsens metoder og datagrundlag
3. Unges erfaringer med overgange i psykiatrien
4. Værdien af brobygningsindsatsen for de unge
5. Betydningen af brobygningsindsatsen for de unges behandlingsforløb
6. Konklusion og perspektivering

Baggrund

Unge i psykiatrien

- Antallet af børn og unge med kontakt til børne- og ungdomspsykiatrien er steget med 50% de sidste 10 år*.
- Langt de fleste børn og unge behandles ambulant, fx for ADHD, autismespektrumforstyrrelser m.v., men børn og unge med spiseforstyrrelser, personlighedsforstyrrelser, OCD, affektive sindslidelser og angst har både mange ambulante besøg og længere indlæggelser i børne- og ungdomspsykiatrien.**
- Indsatser til unge med psykiske lidelser varetages på tværs af psykiatrien, kommuner, almen praksis og andre relevante aktører. Undersøgelser viser, at utilstrækkelig sammenhæng på tværs af behandlings- og socialpsykiatrien er væsentlige udfordringer i indsatsen for mennesker med psykiske lidelser.***
- Ambitionen med 10-årsplanen for psykiatrien er derfor at styrke sammenhængende og tværfaglige indsatser på tværs af sektorer og i langt højere grad at inddrage positive erfaringer fra civilsamfundet.****

* Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed (2023): *Psykiatriske diagnoser og kontakter blandt børn og unge i 2012-2022*, <https://benchmark.dk/analyser/aeldre-og-sundhed/psykiatriske-diagnoser-og-kontakter-blandt-boern-og-unge-i-2012-2022>

** Sundheds- og ældreministeriet (2018): Demografiske og socioøkonomiske forskelle i kontakt-mønstret til psykiatrien. Analyse.

*** Sundhedsstyrelsen 2022: Fagligt oplæg til en 10-årsplan Bedre mental sundhed og en styrket indsats til mennesker med psykiske lidelser

**** Sundhedsministeriet 2022: Aftale om en ti-årsplan for psykiatrien og mental sundhed.

Om DHKs brobygningsindsats

- Flere hospitalsklovne har erfaringer med at bygge bro mellem børn og unges behandlingsverden og deres hverdag, fx ved at tage med barnet i skole efter en længerevarende indlæggelse, men brobygning har indtil nu ikke været afprøvet systematisk for specifikke målgrupper.
- I 2023 gjorde midler fra SSA-reserven det muligt at gennemføre et pilotprojekt med unge i psykiatrien som målgruppe.
- Som en del af pilotprojektet har hospitalsklovnene både mødt unge, som de i forvejen havde en flerårig relation og de har etableret nye relationer til unge, som de har mødt på de psykiatriske afdelinger og herefter fulgt i andre kontekster i deres videre forløb

Aktiviteter i brobygningsprojektet:

- Etablering af samarbejde med det socialpsykiatriske bosted Holmstrupgård om faste besøg på bostedet
- Besøg på flere forskellige bosteder med udgangspunkt i relationen mellem hospitalsklovne og den unge
- Besøg hjemme hos den unge
- Online besøg
- Postkort fra hospitalsklovnene til de unge
- Viderebringe gaver og hilsner fra de unge til hospitalsklovne, som de kender andre steder i landet

Metoder og datagrundlag

Undersøgelsens metoder og datagrundlag

- Feltbesøg på socialpsykiatrisk bosted, herunder
- Observation af interaktion mellem hospitalsklovn og unge på bostedet
- To kvalitative interviews med unge (Nanna og Laura, 14 år*)
- Spørgeskemabesvarelse fra ung, der var indlagt under feltbesøget
- Kvalitativt online interview med ung som har mødt klovnene under indlæggelser, på sit bosted og online (Pil, 20 år)
- Kvalitativt online interview med mor til ung, der har mødt klovnene i hjemmet efter længerevarende indlæggelse i børne- og ungdomspsykiatrien
- Kvalitativt interview med to ledere af socialpsykiatriske bosteder
- Kvalitativt interview med to sygeplejersker på specialiseret børne- ungdomspsykiatrisk afdeling for spiseforstyrrelser
- 5 forandringsfortællinger indsamlet af hospitalsklovne i løbet af projektperioden

*Navne på deltagende unge er opdigtede og data anonymiseret.

Unges erfaringer med overgange i psykiatrien

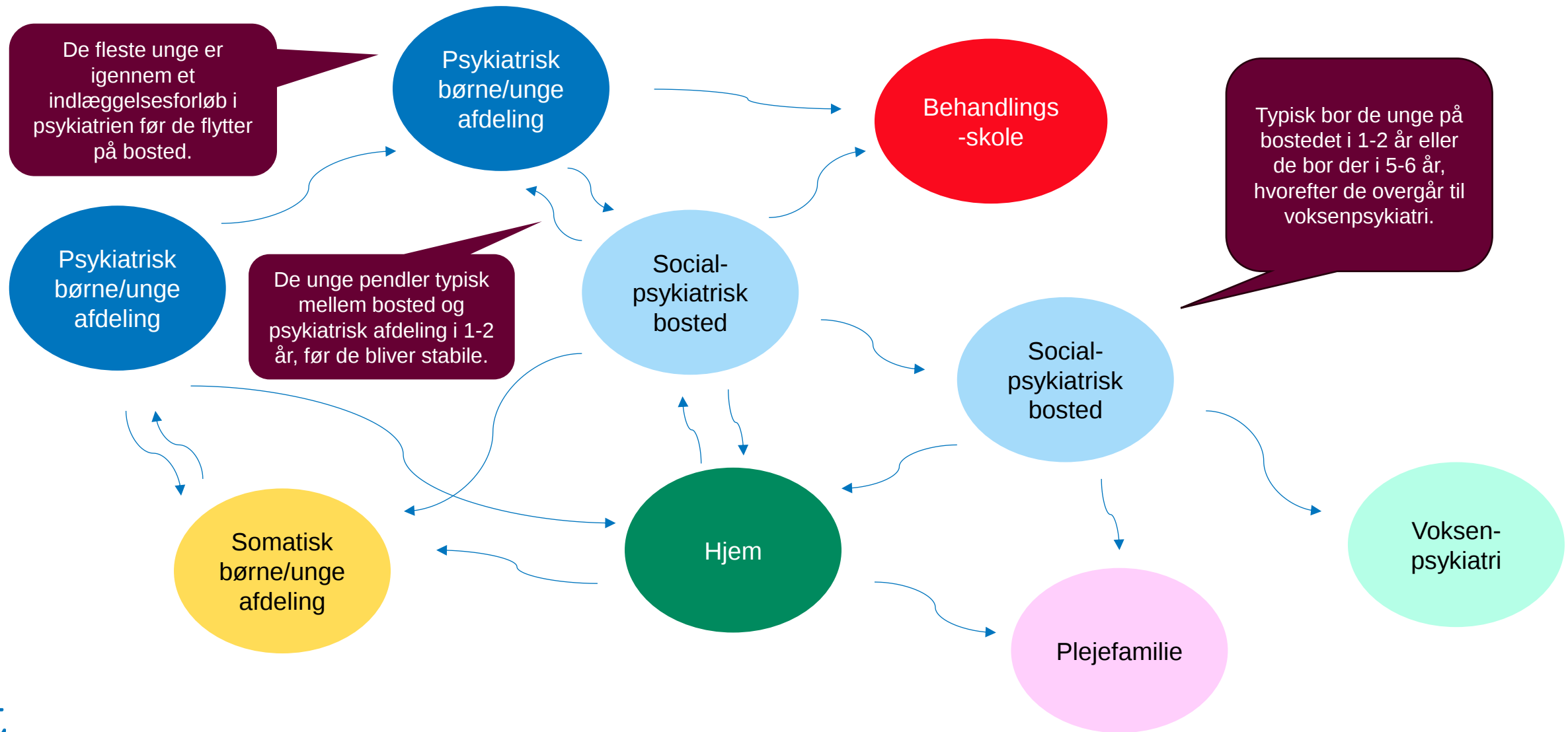
Systemets overgange

De unges forløb i psykiatrien omfatter en lang række overgange i det psykiatriske system, som skaber gentagne brud på hverdagslivets rammer.

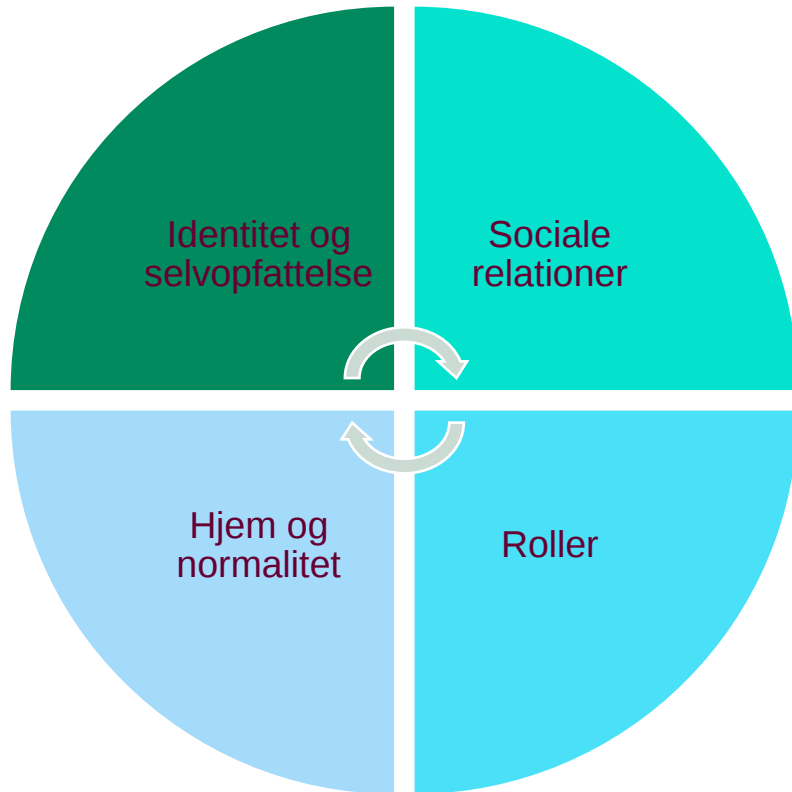
De unge må derfor konstant omstille sig til at navigere i andre rammer og relationer. Både ifm. overgange mellem de steder, hvor de opholder sig, hvor der ofte kan være flere overgange mellem de samme steder inden for en kort periode. Og ifm. de relationelle overgange, når der sker løbende udskiftning af de kontaktpersoner og behandlere, der er tilknyttet de unge.

Eksempler på overgange i de unges forløb

Systemets overgange skaber brud på ungdomslivet:

- Det bliver vanskeligt at skabe kontinuitet og sammenhæng i ungdomslivet.
- De unge føler sig alene og utrygge i overgangene og overladt til selv at finde måder at skabe sammenhæng og mening, der hvor systemets overgange skaber brud.
- De unge har ofte en oplevelse af ikke at blive inddraget i overvejelser og beslutninger om deres forløb, hvilket skaber en oplevelse af meningsløshed.

Jeg tror, man skulle have snakket meget mere med mig. Og ikke bare tænke, at jeg var for lille til at blive snakket med. [...] Man har stadigvæk brug for, at der er nogen, der lytter. Som prøver at forklare, hvad det er, der skal ske. Især, når man har svært ved at forestille sig, hvad der skal ske. Og måske også når man ikke føler, at det, folk gør, er for at hjælpe en. Fordi det er egentlig bare noget, der gør mere ondt. Fordi hvordan forklarer man en, som har det dårligt, at ... Jamen, du får det bedre ved at flytte. Når man ikke får det bedre ved at flytte. Fordi alt det, man kender, blev taget væk fra en. (Pil, 20 år)

Brud på oplevelsen af hjem & normalitet

Systemets overgange udfordrer de unges muligheder for at skabe og opretholde meningsfulde aktiviteter og en oplevelse af at have en normal hverdag.

Ambivalent tilhørsforhold til hjemmet

- Nogle af de unge har komplicerede relationer til deres forældre og ønsker at komme væk fra hjemmet eller har dårlig samvittighed over at de belaster deres forældre
- Det gør, at de unge kan være splittede ift. at føle at de har 'hjemme' hos deres forældre

En ny normalitet på bostedet

- Når de unge flytter på bosted skal de vænne sig til en ny normalitet, et institutionaliseret hjem med professionelle voksne og andre unge, der har det svært
- Det er en krævende proces for de unge at falde til i den nye normal og finde frem til en hverdag med meningsfulde aktiviteter

Brud på oplevelsen af hjem & normalitet

Indlæggelse som brud på normalitet

- Når de unge indlægges sker der et brud på den normalitet de har fået skabt/er ved at skabe på bostedet
- Indlæggelsen er en midlertidig situation og rammerne på den psykiatriske afdeling inviterer ikke til at opleve hjemlighed og normalitet – men forsøger at motivere de unge til at blive udskrevet igen

Tilbagevenden til normalitet på bostedet

- Når de unge skal tilbage til bostedet, særligt efter en længere indlæggelse, skal de genskabe normaliteten i hverdagen og genfinde de meningsfulde aktiviteter, der var en del af deres hverdag på bostedet.
- Selvom de unge ofte har lyst til at komme tilbage, og selvom der undervejs i indlæggelsen arbejdes med at fastholde de aktiviteter, de unge har på bostedet, er det alligevel en vanskelig proces at få genskabt normalitet og hverdag på bostedet.

Tilbagevenden til hjemmet

- I de tilfælde, hvor de unge skal tilbage til hjemmet skal de igen skabe en ny normalitet, hvor bostedet arbejder med at forberede dem på hvordan de kan finde en ny rolle i deres familie.

Brud på sociale relationer

- Flere unge har pga. deres sygdom svært ved at danne sociale relationer og mange har komplicerede relationer til deres forældre.
- Systemets overgange bryder ofte nogle af de betydningsfulde sociale relationer som de unge har etableret.
- Relationer til professionelle kan i nogle tilfælde få en særlig karakter, fordi de etableres mens de unge har det svært – og for nogle unge er det dermed ikke bare en person, der udskiftes, men en dyb relation til et menneske, som de har opnået tillid til.
- For alle de unge er brud i sociale relationer forbundet med en oplevelse af utryghed og at blive ladet alene i en situation hvor de har det svært.

Eksempler på brud på/distance i nære relationer

- Ved første indlæggelse skal man første gang være uden sine forældre
- Når den unge flytter på bosted første gang, er der kun ukendte, professionelle voksne tæt på
- Der kan opstå distance til de venner og familie, der ikke er en del af sygdomsforløbet

Eksempler på brud på/distance i relationer til professionelle

- Udskiftning i personale på afdelinger og bosted
- Flytning mellem bosteder
- Brud med fagpersonale på afdelingerne når man udskrives
- De kendte voksne fra bostedet er ikke tæt på i hverdagen længere, når man indlægges
- Skift i kontaktpersoner som følge af systemskift

”Jeg skulle flytte derfra, hvor jeg boede, og flyttes over i voksenafdelingen i kommunen. Og så kunne jeg ikke have [min kontaktperson] mere. Det var sådan meget fra den ene dag til den anden. Og det var lige da jeg var flyttet ind [på bostedet], så jeg havde det rigtig dårligt. Så det var en rigtig svær afslutning og sådan lidt en sorg på en måde, fordi jeg havde rigtig meget brug for ham. Og det er stadig noget, der er ret svært.”

Pil, 20 år

Brud på roller

- Overgangene indebærer markante skift i forventninger til hvilken rolle de unge skal have i deres eget liv og behandlingsforløb.
- Der er stor kontrast mellem faste rammer og patientrolle med begrænset frihed på den psykiatriske afdeling og mere fri og selvstændig hverdag på bostedet.
- I de tilfælde hvor de unge kommer hjem at bo igen, skal de igen finde en ny rolle i familien.
- Det er svært for de unge at navigere mellem de forskellige roller de forventes at indtage. De kan opleve at de i overgangene bliver ladet alene om at finde ind i rollen.

"Det kan være svært for patienterne at navigere i, at [på afdelingen] er vi enormt tydelige på vores rammer. Og på bostederne lægger de mere selvstændighed over til patienterne. Det er kompliceret for patienterne, fordi det er så stort et skifte."

(Sygeplejerske på psykiatrisk afdeling)

Brud på identitet og selvopfattelse

Overgangen til at flytte på bosted første gang:

- Markerer et betydningsfuldt skift i de unges opfattelse af hvem de selv er
- Beskrives som en krise med oplevelser af tab og sorg
- Er forbundet med mange svære følelser, både hos de unge og familien

"Jeg var langtidsindlagt, da jeg var 9 år på børnepsyk. Og så kom jeg hjem og bo igen, med mine forældre. Men der gik ikke så lang tid, før det blev besluttet, at jeg ikke skulle bo derhjemme mere, fordi jeg havde det for dårligt til det. Og så kom jeg på opholdssted. Og det skift...det forandrede mig meget. [...] Jeg tror måske bare, at jeg føler, at jeg mistede noget af mig selv. Som jeg nok aldrig helt har fået tilbage."

(Pil, 20 år)

Jeg tror, at grundlæggende den største problematik [når den unge bliver udskrevet til bosted], det er jo det, som de som familie skal igennem. Det er jo både en krise og en sorg. Men der er også rigtig meget vrede. Fordi den unge jo kan føle et enormt svigt fordi forældrene ikke har kunnet klare opgaven. Og det kan udspille sig herinde. Altså den vrede flytter jo så meget ind på en afdeling. Og den vrede flytter med ud på bostedet.

(Sygeplejerske på specialiseret afsnit for spiseforstyrrelser)

Brud på identitet og selvopfattelse

- De mange brud på de unges hverdagsliv og sociale relationer kan gøre det svært for dem at skabe sammenhæng og kontinuitet i hvem de er.
- Det bliver i nogle tilfælde op til de unge selv at forsøge at holde fast i, hvem de er og igangsætte nye meningsfulde aktiviteter, der kan skabe normalitet og kontinuitet i hverdagen.
- Bostedet arbejder aktivt med at hjælpe de unge med at finde ud af, hvem de er (uden spiseforstyrrelse) i deres familie

Jeg tror, det der ville hjælpe, det var, hvis der havde været en person, der var fulgt med, som også prøvede at holde fast i: hvem er du, Pil? Sådan at alt ikke forandrede sig. Men at man ligesom havde nogle holdepunkter, der kunne være de samme. Det kan godt være, at du skal flytte herhen. Men jeg kommer og går en tur med dig på det her tidspunkt. Eller sådan et eller andet. Det tror jeg, ville have hjulpet.

(Pil, 20 år)

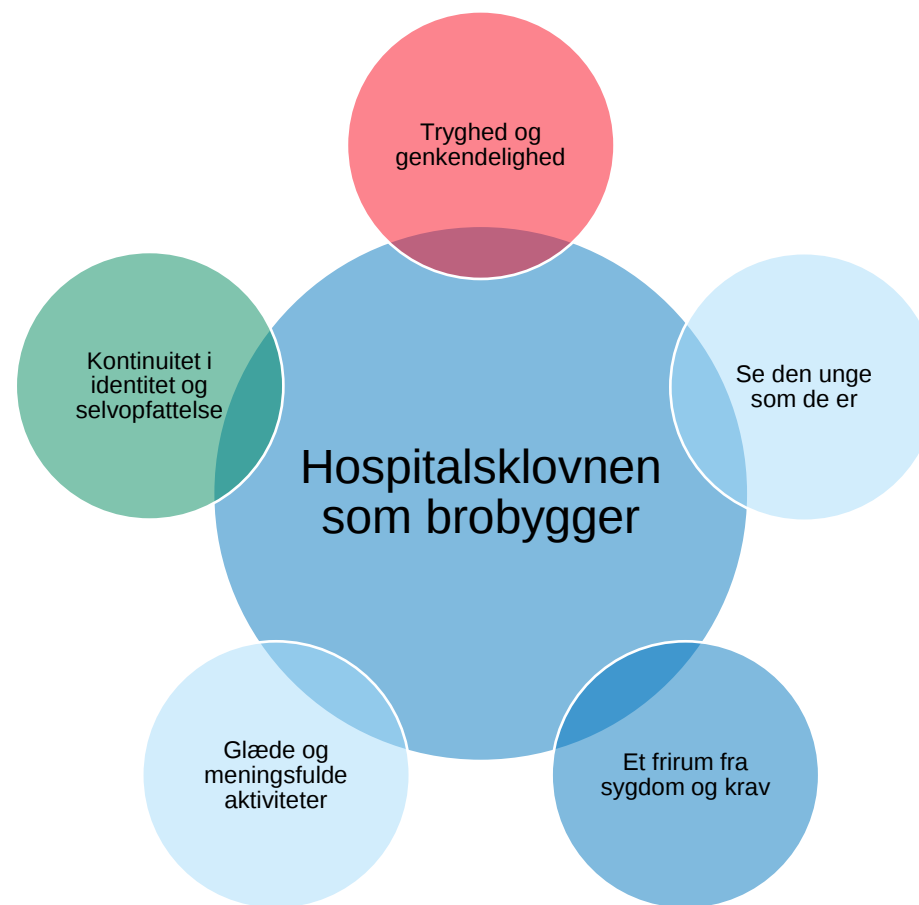
Værdien af Brobyggnings- indsatsen for de unge

Værdien af DHKs indsats*:

Værdien af brobyggerindsatsen:

* Socialt Udviklingscenter SUS (2024): Værdien af hospitalsklovnenes indsats

Tryghed og genkendelighed

- De trygge relationer, de unge har til hospitalsklovnene, hjælper dem til at håndtere overgangene til nye, ukendte situationer.
- Hospitalsklovnene bliver noget velkendt, som kan skabe tryghed og være faste holdepunkter for de unge i deres fragmenterede ungdomsliv.

Jeg mødte [xx klovn], hvor jeg var indlagt på somatisk. Og så skulle jeg videre på psyk. Det ville jeg ikke. Jeg ville ikke med til psyk. Og så sagde hun, jamen vi ses i morgen [fordi hun kom på den psykiatriske afdeling dagen efter]. Og så fik jeg ligesom taget imod behandlingen. Og kom derved på en god måde. (Pil, 20 år)

Kontinuitet i selvopfattelse

- Hospitalsklovnene kan hjælpe de unge med at holde fast i det, der er betydningsfuldt for dem og dermed holde fast i hvem de er.
- De kan også hjælpe med at forbinde de unges oplevelser med sygdom og behandling til deres videre liv, så der skabes kontinuitet i ungdomslivet, selvom de systemiske overgange bryder det op.

I et system med nogle overgange, der er så skrøbelige, så har det været et lille lys i mørket, at der har været en eller anden form for lille bro mellem noget og nogen, som har betydet noget for Anna [under hendes indlæggelse], som på en eller anden måde kunne følge med hende tilbage til det virkelige liv.

(Lise, mor til Anna)

Glæde og meningsfuldhed

- Hospitalsklovnene kan hjælpe de unge med at finde frem til det i dem selv, der giver dem glæde og mening i et svært ungdomsliv – og i nogle tilfælde hjælpe til at de unge åbner for at deltage i relationer og fællesskaber.

Noget af det klovne har hjulpet mig meget med, det er at finde små lyspunkter i det der er svært. For eksempel det med digtene [red.: den unge er begyndt at skrive digte efter hun har mødt klovnene]. [...] Klovnene gør ens verden lidt større – når min verden er lidt lille. (Pil, 20 år).

Et frirum fra sygdom og krav

- I mange af de unges relationer fylder sygdom og behandling meget, både når de er sammen med andre unge og i relationen til forældre og fagprofessionelle.
- I samværet med hospitalsklovnene kan de unge få et frirum fra sygdom og behandling. Det skaber tryghed for de unge, hvis de ved at de har muligheden for dette frirum, når de skal videre til en anden afdeling eller bosted.

Det her med, at opleve, at der var en tryghed, der fulgte med, noget genkendelighed og noget ufarligt.

I Annas situation, i forhold til hendes psykiske lidelser, så var det meget ubehageligt for hende, hvis der var nogen, der gerne ville snakke med hende om det, eller, gå ind i det med sygdommen.

[...] Det [at være sammen med klovnene] var ligesom et helle. (Lise, mor til Anna)

Altså fordi jeg kendte klovnene i forvejen, tror jeg, det ville være en tryghed, at de også kom her [på bostedet], fordi der ligesom var nogen, man kendte lidt på forhånd. Og så tror jeg også det der, det gør bare noget, at der kommer nogen og laver noget sjovt og som ikke er inde i alt det trælse, men bare ser en som den, man er i øjeblikket.

(Laura, 14 år)

Se den unge som de er

- De unge oplever, at hospitalsklovnene har en ægte interesse i hvem de er, også udover sygdommen.
- De oplever relationen til hospitalsklovnene som en personlig relation, modsat relationen til de fagprofessionelle – som opleves som en professionel relation.
- Det er betydningsfuldt for de unge at klovnene udviser en ægte interesse for deres liv og hverdag – også når systemerne bryder det.

Altså jeg ved ikke, om man kan kalde det venner, når de er så meget ældre end mig, men på en måde ville jeg da kalde det det. Fordi man kan hygge sig sammen og snakke sammen og sådan noget. Man kan i hvert fald ikke sådan lige forestille sig, at det er sådan, så er de på arbejde.

(Nanna, 14 år)

Værdien

af Brobygnings-
indsatsen

for de unges
behandlingsforløb

Fagpersonalets vurdering

Hospitalsklovn
som brobygger

Gøre overgangene nemmere og skabe sammenhæng og kontinuitet for de unge

Mindske antallet af overgange mellem bosted og psykiatrisk afdeling ved at skabe tryghed

Motivere de unge til at komme hurtigere ud af indlæggelse

Vi har en ung, som har haft meget modstand på at være i et behandlingsforløb. Hun har været gentagende gange i indlæggelse ude på [psykiatrisk afdeling] og udskrivning til [bosted]. Og så er hun gået i spisestop osv. Og da klovnene starter med at være en del af vores afdeling[...], sker der en markant forandring med den unge. Fordi hun egentlig har en oplevelse af, at her er der nogle voksne, hun kender. Altså figuren, klovnene. Der er der noget, der er ufarligt. Dem har hun mødt gentagende gange ude på [psykiatrisk afdeling]. Hun ser dem blive en del af vores hverdag. Og falder egentlig til ro. Og uden hun har sagt meget om det, så kan vi faktisk se, hvis vi kigger på ren data, at efter klovnene er blevet en større del af vores hverdag, så har hun haft færre indlæggelser. (Leder af socialpsykiatrisk bosted)

Jeg tror det giver noget tryghed for vores patienter, at klovnene har set dem i en kontekst hvor de har det allerværst. Jeg tror, der er noget trygt for dem ved, at klovnene ved hvad de har været igennem. Og har set både gode og dårlige sider af dem. Og der hvor de har været allermest pressede. Og alligevel mærker de nogle voksne mennesker, der kan rumme dem. Og ikke behøver at tage de svære snakke. Altså de skal ikke være bange for at [klovn] lige pludselig siger, men hvornår har du tænkt dig at blive rask. Og det tror jeg er enormt rart for dem. At få lov lige at være børn og være lidt til stede i det. Og bare blive rummet af en voksen, som ikke har en agenda nødvendigvis. (Sygeplejerske på psykiatrisk afdeling)

Konklusion og perspektivering

- Unges forløb i psykiatrien består af en lang række systemskabte overgange, der gør det vanskeligt for de unge at skabe sammenhæng og kontinuitet i ungdomslivet.
- Overgangene skaber brud på oplevelsen af hjem og normalitet, sociale relationer, roller og de unges identitet og selvopfattelse. I disse situationer føler de unge sig utrygge og alene om ansvaret for at skabe sammenhæng, normalitet og kontinuitet i deres liv.
- Som brobyggere kan hospitalsklovne være med til at skabe tryghed og genkendelighed, glæde og meningsfulde aktiviteter, de kan se de unge som de er, skabe et frirum fra sygdom og krav og være med til at skabe kontinuitet i de unges identitet og selvopfattelse.
- Hospitalsklovnene kan også få betydning for de unges behandlingsforløb, idet de kan gøre overgangene mellem de forskellige instanser nemmere og mere trygge. De kan også mindske antallet af systemiske overgange i de unges forløb og de kan motivere de unge til at blive udskrevet.
- Hospitalsklovne kan dermed gøre en afgørende forskel som brobyggere for unge i deres forløb i psykiatrien og ift. at skabe sammenhæng og kontinuitet i et fragmenteret ungdomsliv.
- Fremadrettet skal rammerne for brobygningsindsatsen udvikles, så der fortsat skabes mulighed for individuelle, afgrænsede forløb der styrker de unge ifm. de brud, de oplever, samtidigt med at der er mulighed for et tæt samarbejde med fagpersonalet omkring de unge.

